

Z. Br.

Sesja naukowa "Województwo Gdańskie w XX-leciu Polski Ludowej"

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/3, 479-480

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nawcy); 3) rozpoznanie i zinterpretowanie geodezyjnych elementów planu, tj. tych jego cech, które są wynikiem z góry zamierzonego działania wykonawcy, posiadającego geodezyjne kwalifikacje (geodezyjne opracowanie planu).

Wiadomości źródłowe o planie są dla autorki próbą sił w dziedzinie heurystyki, wykazują one rzetelność jej studiów i znawstwo przedmiotu. Geodezyjne opracowanie ukazuje własną koncepcję i wypracowaną w trakcie badań metodę geodezyjnej analizy wielkoskalowego planu miasta.

Badanie geodezyjnych podstaw planu obejmuje: 1) ustalenie skali planu i związaną z tym analizę jednostek miar i ich realizacji przeliczeniowych; 2) badanie kartometryczne planu; 3) badanie orientacji planu i wzajemnej zgodności kierunków na planie; 4) odszukanie śladów osnowy geodezyjnej lub innych pozostałości pomiaru; 5) ustalenie zastosowanej metody pomiaru; 6) ocenę bezwzględną i względną geodezyjnej wartości planu. Poszczególne etapy tego opracowania zostały przez autorkę obszernie wyjaśnione i uzupełnione geodezyjną i obliczeniową dokumentacją.

Opisem inwentaryzacyjnym i analizą geodezyjno-kartometryczną objęte zostały ważniejsze plany Krakowa, stanowiące produkt pomiaru, a szczególnie zasługujące na tego rodzaju opracowanie. Wyboru dokonano pod kątem widzenia wartości historycznej, a przede wszystkim walorów geodezyjnych zabytków kartograficznych, związanych z rozwojem przestrzennym miasta i kształtowaniem jego stosunków gospodarczych i prawnych. Badanie przeprowadzono w porządku chronologicznym, co pozwala na śledzenie postępu techniki geodezyjnej, skonfrontowanej z teoretycznym stanem wiedzy, znajdującym wyraz w podręcznikach geodezji lub obowiązujących instrukcjach pomiarowych. Analizie poddano 6 planów: plan Krakowa z 1667 r. nieznanego autora i jego kopię z 1773 r. wykonaną przez Dominika Pucka, plan Józefa Kromera z 1783 r., plan Kołłątajowski z 1785 r., plan Senacki Ignacego Enderlega z lat 1802—1808, plan katastralny z 1848 r. i plan Wojciecha Konarzewskiego z 1878 r. Przeprowadzona analiza pozwoliła autorce sformułować wnioski dotyczące z jednej strony metody badania, z drugiej — przedmiotu badania, tj. poszczególnych planów. Całość pracy kończy obszerny wykaz źródeł i literatury.

W rozprawie dr Z. Traczeńskiej-Białkowej wykorzystane zostały wstępne studia nad zabytkami kartograficznymi m. Krakowa, wykonane przez autorkę w ramach planu badań Zespołu Historii Geodezji Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w latach 1961—1962.

W dyskusji nad rozprawą podkreślono znaczenie inicjatywy autorki oraz celowość rozwijania tego rodzaju prac w oparciu o zabytki piśmiennictwa geodezyjnego, mapy i plany historyczne, jak również na podstawie analizy metod pomiarów wykonanych dawnymi instrumentami i przyrządami pomiarowymi.

Tadeusz Kalisz

SESJA NAUKOWA WOJEWÓDZTWO GDAŃSKIE W XX-LECIU POLSKI LUDOWEJ

W dniach 11—12 maja 1965 r. odbyła się w Gdańsku sesja naukowa Gdańskiego Towarzystwa Naukowego poświęcona podsumowaniu osiągnięć województwa gdańskiego w okresie powojennego dwudziestolecia. Dwa z siedmiu wygłoszonych na sesji referatów dotyczyły historii nauki w Gdańsku w tym okresie: rektora Politechniki Gdańskiej, prof. Kazimierza Kopeckiego: *Bilans osiągnięć gdańskiego ośrodka naukowego 1945—1965* (w referacie tym zawany jest również krótki rys historyczny nauki w Gdańsku XVI — początku XIX w. i w Gdańsku między-

wojennym) oraz prof. Jerzego Doerffera: *Wpływ rozwoju nauk technicznych na Wschodnim Wybrzeżu na gospodarkę morską w okresie XX-lecia PRL*. Na sesji wygłaszano tylko skrót referatów, a uczestnikom rozesłano wcześniej kompletne ich teksty, w formie nadbitkę z książki *Województwo gdańskie w XX-leciu PRL*, która po dodaniu głosów w dyskusji sesyjnej ma się ukazać jeszcze w 1965 r. Tekst referatu prof. Kopeczkiego mieści się na ss. 229—384, referatu prof. Doerffera — na ss. 187—228.

Z. Br.

40-LECIE INSTYTUTU BAŁTYCKIEGO W GDAŃSKU

31 marca 1925 r. z inicjatywy wybitnego geografa, prof. Stanisława Srokowskiego, powołany został w Toruniu Instytut Bałtycki (rozpoczął on pracę z początkiem 1927 r.), zajmujący się przede wszystkim badaniem stosunków gospodarczych, politycznych i ludnościowych państw regionu bałtyckiego. W czasie okupacji instytut częściowo kontynuował pracę w podziemiu. W marcu 1945 r. Instytut Bałtycki reaktywowano w Bydgoszczy. Przeniósł się on następnie do Gdańska, jednak w 1950 r. został zlikwidowany (prowadzone przez niego badania w zakresie ekonomiki transportu morskiego i prawa morskiego przeniesiono do Morskiego Instytutu Technicznego, obecnego Instytutu Morskiego, gdzie nadal są prowadzone; do instytutu tego przeniesiono także okazałą bibliotekę Instytutu Bałtyckiego).

Ponownie Instytut Bałtycki reaktywowano w końcu 1958 r., faktyczną działalność rozpoczął on dopiero w 1964 r., koncentrując się na razie na badaniach niemcoznawczych, a w najbliższych planach mając wskrzeszenie badań w zakresie skandynawistyki. W latach 1927—1950 Instytut Bałtycki wydał ponad 500 prac naukowych i popularnonaukowych, był też wydawcą kilku czasopism naukowych.

30 marca 1965 r. z okazji 40-lecia Instytutu Bałtyckiego i 20 rocznicy jego wskrzeszenia po II wojnie światowej odbyło się w Gdańsku specjalne posiedzenie, na którym okolicznościowy referat wygłosił prof. Andrzej Bukowski, przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Bałtyckiego, a doc. Józef Borowik, dyrektor Instytutu Bałtyckiego w latach 1925—1950 — referat *Doświadczenia Instytutu Bałtyckiego w zwalczaniu na terenie międzynarodowym rewizjonizmu niemieckiego przed rokiem 1939*.

W hallu Biblioteki Gdańskiej PAN urządzono z tej okazji wystawę wydawnictw Instytutu. Trwała ona przez kwiecień.

Wreszcie zaś w nrze 6/1965 gdańskiego miesięcznika „Litery“ ukazał się w serii *Historie pomorskie* artykuł T. Bolduana, stanowiący krótki rys historycznej powojennej działalności Instytutu Bałtyckiego¹.

Z. Br.

ANALIZA MAP MORSKICH F. GETKANTA Z XVII W.

Dnia 29 października 1964 r. Oddział Bałtycki Polskiego Towarzystwa Meteorologicznego i Hydrologicznego zorganizował w Gdańsku odczyt doc. Jana Wereszczyńskiego z Katedry Geodezji Politechniki Łódzkiej o mapach morskich Fryderyka Getkanta, inżyniera Władysława IV.

Chodzi tu o mapę Pucka i okolic (*Delineatio Sinus Pucensis*) z 1634 r., mapę Zatoki Puckiej, obejmującą też część Zatoki Gdańskiej (*Tabula topographica demonstrans situm Sinus Pucensis, a porta Weisselmünde asque ad Peninsulam*

¹ Krótką historię Instytutu Bałtyckiego podaje też *Wielka encyklopedia powszechna PWN*, t. 5, s. 71.